

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING ERUDISIYASINI RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA MISOLLAR VA METODLARI

*Jo`rayeva Gulshodaxon Ibroximjon qizi
ADU tayanch doktaranti*

Annotatsiya: Bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy faoliyatida eruditsiyaning ahamiyati o‘rganilib, uni bo‘lajak o‘qituvchilarda rivojlantirishning turli metod va uslublarni taklif etilgan. Muallif o‘qituvchining fikrlash madaniyati, kasbiy malakasi va obru-e‘tiborini shakllantirishda eruditsiyaning rolini tahlil qiladi. Maqolada turli xil pedagogik strategiyalar, jumladan, faol o‘qitish usullari, interfaol texnologiyalardan foydalanish, shuningdek, maxsus adabiyotlarni o‘qish, o‘quv seminarlari va konferentsiyalarida qatnashish ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda bo‘lajak o‘qituvchilarda ta’lim sifatini oshirish va chuqur kasbiy tushunchani shakllantirishda eruditsiyani rivojlantirishga tizimli yondashish muhimligi ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: eruditsiya, o‘qituvchilar, kasbiy mahoratni rivojlantirish, o‘qitish usullari, o‘qitish amaliyoti, ta’lim dasturlari, tanqidiy fikrlash, akademik savodxonlik, tadqiqot ko‘nikmalari, muloqot qobiliyatlari, intellektual rivojlanish.

Аннотация: Статья исследует важность эрудиции в профессиональной деятельности учителя и предлагает разнообразные методы и приемы для её развития у будущих педагогов. Автор анализируют роль эрудиции в формировании культуры мышления, профессиональной компетентности и авторитета преподавателя. В статье рассматриваются различные педагогические стратегии, включая активные методы обучения, использование интерактивных технологий, а также чтение специализированной литературы и участие в образовательных семинарах и конференциях. Исследование подчеркивает важность системного подхода к развитию эрудиции у будущих учителей для повышения качества образования и формирования глубокого профессионального понимания.

Ключевые слова: эрудиция, учителя, развитие профессиональных навыков, методы обучения, педагогическая практика, образовательные программы, критическое мышление, академическая грамотность, исследовательские навыки, коммуникативные умения, интеллектуальное развитие.

Abstract: The article “Examples and methods for developing the erudition of future teachers” explores the importance of erudition in the professional activity of a teacher and offers a variety of methods and techniques for its development in future teachers. The author analyzes the role of erudition in the formation of a culture of thinking, professional competence and authority of the teacher. The article examines various pedagogical strategies, including active learning methods, the use of interactive technologies, as well as reading specialized literature and participating in educational seminars and conferences. The study emphasizes the importance of a systematic approach to the development of erudition in future teachers to improve the quality of education and the formation of deep professional understanding.

Key words: erudition, teachers, development of professional skills, teaching methods, teaching practice, educational programs, critical thinking, academic literacy, research skills, communication skills, intellectual development.

Kirish. Bilim kelajakdagi o‘qituvchilar o‘z o‘quvchilariga taqdim etishi mumkin bo‘lgan ta’lim sifatini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. U nafaqat turli sohalardagi keng bilimlarni, balki ushbu ma’lumotlarni tahlil qilish, sintez qilish va amaliy vaziyatlarda qo‘llash qobiliyatini ham o‘z ichiga oladi. Shu munosabat bilan o‘qituvchilarning bilimdonligini rivojlantirish ularning kasbiy o‘shining zarur jihatiga aylanadi. Ushbu maqsadga erishish uchun bir nechta samarali usul va usullar mavjud[1]. Doimiy o‘qish va o‘z-o‘zini tarbiyalash bilimlarni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Bo‘ljak o‘qituvchilar o‘zlarini har kuni o‘z fanlari bo‘yicha kitoblar, maqolalar va ilmiy nashrlarni o‘qishga undashlari kerak. Bu ularga bilimlarini kengaytirishga, so‘nggi tendentsiyalar va ilmiy kashfiyotlardan xabardor bo‘lishga yordam beradi.

Professional jamoalarda faol ishtirok etish va hamkasblar bilan tajriba almashish ham o‘qituvchilarning bilimdonligini rivojlantirishga yordam beradi. Munozaralar, seminarlar va konferentsiyalar ta’limning dolzarb muammolarini muhokama qilish, fikr almashish va tajribali o‘qituvchilardan o‘rganish imkoniyatini beradi. Ta’lim jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ham bilimlarni rivojlantirishga yordam beradi. Onlayn kurslar, vebinarlar, video ma’ruzalar va o‘quv dasturlari o‘qituvchilarga o‘zlari uchun qulay bo‘lgan vaqt va sur’atda yangi bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lish imkonini beradi[2]. Fikrlash amaliyoti bilimlarni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Bo‘ljak o‘qituvchilar o‘zlarining ta’lim amaliyotlarini muntazam ravishda tahlil qilishlari, kuchli va zaif tomonlarini aniqlashlari va kasbiy mahoratini doimiy ravishda yaxshilashga intilishlari kerak.

Mentorlar va tajribali o‘qituvchilar bilan hamkorlik qilish ham bilimlarni rivojlantirishga yordam beradi. Mentorlar qimmatli maslahatlar berishlari, o‘z tajribalari bilan o‘rtoqlashishlari va murakkab pedagogik muammolarni hal qilishda yordam berishlari mumkin. O‘qituvchilarning bilimdonligini rivojlantirish ularning kasbiy o‘shining muhim jihati hisoblanadi. Doimiy o‘qish, professional jamoalarda ishtirok etish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, aks ettirish amaliyoti va tajribali hamkasblar bilan hamkorlik qilish – bu usul va usullarning barchasi o‘qituvchilarga yanada malakali va malakali ta’lim mutaxassisi bo‘lishga yordam beradi.

Zamonaviy ta’limda har bir o‘qituvchi egallashi kerak bo‘lgan asosiy fazilatlardan biri bu bilimdir. Bu o‘quvchilarni samarali o‘qitish va ilhomlantirish imkonini beruvchi turli sohalarda keng va chuqur bilimga ega bo‘lish qobiliyatidir. Bo‘ljak o‘qituvchilarda bilimlarni rivojlantirish tizimli yondashuvni va turli usul va usullardan foydalanishni talab qiladigan muhim vazifadir.

Eruditsiyani rivojlantirishning asosiy usullaridan biri bu o‘qishdir. Bo‘ljak o‘qituvchilar ilmiy maqolalar, pedagogika, tarix, adabiyot, fan va boshqa sohalardagi kitoblarni o‘qish orqali ufqlarini doimiy ravishda to‘ldirishlari kerak. Bilimlarni samarali o‘zlashtirish uchun nafaqat o‘quv adabiyotlarini, balki ijodkorlik va empatiyani rivojlantirishga yordam beradigan badiiy asarlarni ham o‘qish tavsiya etiladi. O‘qishdan tashqari, ta’lim tadbirlarida faol ishtirok etish kelajakdagi o‘qituvchilarning bilimdonligini rivojlantirishga ham yordam beradi[3]. Ma’ruzalar, seminarlar, konferentsiyalarda qatnashish sizga yangi bilimlarni olish, shuningdek hamkasblaringiz bilan tajriba almashish imkonini beradi. Nafaqat tinglash, balki munozaralarda faol ishtirok etish, savollar berish va olingan ma’lumotlarni tahlil qilish ham muhimdir.

Eruditsiyani rivojlantirishning yana bir samarali usuli bu o‘z-o‘zini tarbiyalashdir. Zamonaviy texnologiyalar internetda turli fanlarni o‘rganish uchun keng imkoniyatlar

yaratadi. Siz eLearning platformalarida kurslar olishingiz, vebinarlarni ko‘rishingiz, internetdagi ilmiy maqolalarni o‘qishingiz mumkin. Yuqori sifatli va tasdiqlangan ma’lumot manbalarini tanlash muhimdir. Eruditsiyaning rivojlanishi tanqidiy fikrlashning rivojlanishi bilan ham bog‘liq. Bo‘lajak o‘qituvchilar ma’lumotni tahlil qilishlari, asosiy narsani ta’kidlashlari, bilimlarning ishonchliligi va ahamiyatini baholashlari kerak. Buning uchun turli xil kognitiv muammolarni hal qilish, bahslashish, o‘z nuqtai nazariningizni bahslashish foydalidir[4]. Bo‘lajak o‘qituvchilarda eruditsiyani rivojlantirish ko‘p tomonlama jarayon bo‘lib, u doimiy ravishda o‘zini takomillashtirishni va turli usul va usullardan foydalanishni talab qiladi. O‘qish, ta’lim tadbirlarida qatnashish, o‘z – o‘zini tarbiyalash va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bu jarayonning asosiy tarkibiy qismidir. Shuni esda tutish kerakki, bilim nafaqat o‘qituvchining shaxsiyatini boyitibgina qolmay, balki unga o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini samarali shakllantirishga imkon beradi, ularni yangi bilimlarni izlashga va o‘zini takomillashtirishga ilhomlantiradi.

Bilim yoki turli sohalar bo‘yicha keng bilim ta’lim sohasida muvaffaqiyatli martaba uchun asosiy sifatdir. Bo‘lajak o‘qituvchilar nafaqat o‘z mavzularini chuqur tushunishlari, balki so‘zning keng ma’nosida ham bilim olishlari kerak[5]. Ushbu maqolada biz kelajakdagi o‘qituvchilarda bilimlarni rivojlantirishga yordam beradigan metodlarni ko‘rib chiqamiz.

Bilimingizni kengaytirishning eng samarali usullaridan biri bu turli xil adabiyotlarni o‘qishdir. Bo‘lajak o‘qituvchilar nafaqat o‘z fanlari bo‘yicha professional maqolalar va kitoblarni, balki klassik va zamonaviy adabiyot asarlarini, badiiy bo‘lmagan nashrlarni, shuningdek tarix, falsafa, san’at va boshqa sohalaridagi materiallarni muntazam ravishda o‘qishlari kerak.

1. Mutaxassislar bilan aloqa: turli xil bilim sohalaridagi tajribali mutaxassislar bilan faol muloqot qilish muhimdir. Bunga konferentsiyalar, seminarlar, master-klasslarda qatnashish, shuningdek, onlayn jamoalar va forumlarda muloqot qilish kiradi. Hamkasblar bilan muloqot qilish o‘qituvchilarga yangi g‘oyalar, istiqbollar va bilimlarni olishga yordam beradi.

2. Tadqiqot loyihalari: turli sohalarida tadqiqotlar o‘tkazish ham bilimdonlikni rivojlantirishga yordam beradi. Bo‘lajak o‘qituvchilar ilmiy tadqiqotlar bilan shug‘ullanishlari, zamonaviy ta’lim muammolari bo‘yicha loyihalarda ishtirok etishlari, shuningdek o‘zlarini qiziqtirgan mavzularni mustaqil ravishda o‘rganishlari mumkin.

3. Multimedia resurslari: video darslar, vebinarlar, onlayn kurslar kabi multimedia resurslaridan foydalanish ham bilimlarni boyitishning samarali usuli hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar sizga qulay vaqt va joyda turli xil mavzularni o‘rganishga imkon beradi.

4. Doimiy o‘rganish: va nihoyat, bilimni rivojlantirish doimiy jarayon ekanligini tushunish muhimdir. Bo‘lajak o‘qituvchilar doimiy ravishda yangi mavzular, o‘qitish usullari va yondashuvlarini o‘rganish orqali o‘rganish va o‘z-o‘zini takomillashtirishga intilishlari kerak.

Eruditsiyani rivojlantirish kelajakdagi o‘qituvchilarning kasbiy o‘shida muhim rol o‘ynaydi. Keng o‘qish, mutaxassislar bilan muloqot qilish, tadqiqot loyihalarida ishtirok etish, multimedia resurslaridan foydalanish va doimiy ravishda o‘qitish orqali o‘qituvchilar o‘z bilimlari va malakalarini sezilarli darajada kengaytira oladilar, bu esa oxir-oqibat ularga ta’lim sohasida muvaffaqiyatli va izlanuvchan mutaxassis bo‘lish imkonini beradi[6]. O‘qituvchining kasbiy mahoratini shakllantirishda bilim muhim rol o‘ynaydi.

Bo‘lajak o‘qituvchilar yangi avlodni muvaffaqiyatli o‘qitish va tarbiyalash uchun turli sohalarda keng dunyoqarashga va chuqur bilimga ega bo‘lishlari kerak. Ushbu maqolada biz kelajakdagi o‘qituvchilarda bilimdonlikni rivojlantirishga yordam beradigan usul va usullarni ko‘rib chiqamiz.

Bilimingizni kengaytirishning eng samarali usullaridan biri bu o‘qishdir. Bo‘lajak o‘qituvchi talabalar pedagogika, tarix, adabiyot, fan va texnologiya kabi turli mavzularda kitoblar, maqolalar, ilmiy va ommabop nashrlarni faol o‘qishlari kerak. Chet tillarini bilish yangi ma’lumot manbalari va madaniy kontekstlarga kirish imkonini beradi. Bo‘lajak o‘qituvchilar kamida bitta chet tilini o‘rganishlari kerak, bu ularga dunyo madaniyatini chuqurroq tushunish va bilimlarini boyitish imkonini beradi. Turli xil ta’lim tadbirlari, seminarlar, konferentsiyalarda qatnashish bo‘lajak o‘qituvchilarga ta’limning so‘nggi tendentsiyalaridan xabardor bo‘lish, yangi o‘qitish usullarini o‘rganish va hamkasblari bilan tajriba almashish imkonini beradi. Ilmiy-tadqiqot faoliyatida faol ishtirok etish bo‘lajak o‘qituvchilarda tahliliy va tanqidiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi[7]. O‘zingizning tadqiqotlaringizni o‘tkazish sizga ma’lum bir mavzuni o‘rganishga va bilimingizni kengaytirishga imkon beradi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari o‘z-o‘zini tarbiyalash va yangi ma’lumotlarni olish uchun ulkan imkoniyatlarni taqdim etadi. Bo‘lajak o‘qituvchilar o‘z bilimlarini kengaytirish uchun Internet va turli ta’lim resurslaridan samarali foydalanishlari kerak. Turli sohalardagi tajribali o‘qituvchilar, olimlar va mutaxassislar bilan faol muloqot qilish muhimdir. Bu sizga qimmatli maslahatlar olish, tajriba almashish va eng yaxshilaridan o‘rganish imkonini beradi. Bo‘lajak o‘qituvchilarda bilimlarni rivojlantirish ularning kasbiy tayyorgarligining muhim jihati hisoblanadi. Yuqorida tavsiflangan usul va usullar ularga nafaqat bilimlarini kengaytirishga, balki yanada malakali va muvaffaqiyatli o‘qituvchilarga aylanishga yordam beradi.

Bilim yoki turli sohalardagi keng bilim sifatli ta’limni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Bo‘lajak o‘qituvchilar uchun bilimlarni rivojlantirish kasbiy o‘shishning zarur jihati hisoblanadi. Ushbu maqolada biz kelajakdagi o‘qituvchilar orasida bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirishga yordam beradigan usul va usullarni ko‘rib chiqamiz. Turli fanlar va bilim sohalari bo‘yicha turli adabiyotlarni o‘qish o‘qituvchilarga ufqlarini kengaytirishga yordam beradi[8]. Ular akademik matnlar, badiiy bo‘lmagan kitoblar, fantastika va boshqa manbalarni o‘rganishlari mumkin. Bo‘lajak o‘qituvchilar o‘rtasida o‘z-o‘zini o‘qitishni qo‘llab-quvvatlash ularning kasbiy rivojlanishiga yordam beradi. Ular onlayn kurslarda, vebinarlarda, maxsus bloglarni o‘qishda va ta’lim tadbirlarida ishtirok etishlari mumkin. Tadqiqot loyihalarini amalga oshirish talabalarga aniq mavzular va tajriba sohasiga sho‘ng‘ish imkonini beradi. Bu ularning tushunchalarini chuqurlashtirishga yordam beradi va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishni rag‘batlantiradi.

Munozaralarda faol ishtirok etish, hamkasblar va o‘qituvchilar bilan fikr almashish bilimlarni rivojlantirishga yordam beradi. Ta’limdagi dolzarb muammolar va muammolarni muhokama qilish o‘qituvchilarga turli nuqtai nazarlarni ko‘rib chiqishga va ufqlarini kengaytirishga yordam beradi. O‘quv amaliyoti davomida kelajakdagi o‘qituvchilar o‘z bilimlarini amalda qo‘llash va tajribali o‘qituvchilardan fikr-mulohazalarni olish imkoniyatiga ega. Bu ularga o‘z malakalarini oshirishga va haqiqiy ta’lim muhitida bilimlarini oshirishga yordam beradi. Video ma’ruzalar, audio yozuvlar, interaktiv darsliklar va onlayn manbalar kabi multimedia resurslaridan foydalanish bo‘lajak o‘qituvchilarga turli xil ma’lumotlarga kirishga va o‘z bilimlarini interaktiv tarzda

rivojlantirishga yordam beradi. Bo'lajak o'qituvchilar o'zgaruvchan ta'lim sharoitida o'z bilimlarini doimiy ravishda yangilab turish zarurligini bilishlari kerak. Ta'limdagi so'nggi tendentsiyalardan xabardor bo'lish uchun ular yangi texnikalar, texnologiyalar va ilmiy yutuqlarni o'rganishga tayyor bo'lishlari kerak.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak o'qituvchilarda bilimdonlikni rivojlantirish tizimli yondashuvni va turli usul va usullardan foydalanishni talab qiladi. Bu ularning kasbiy o'sishining muhim jihati bo'lib, ta'lim sifatini oshirishga va pedagogik salohiyatini muvaffaqiyatli amalga oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Тутолмин, Александр Викторович. "Формирование и развитие креативной компетентности будущего учителя в процессе профессиональной подготовки в системе непрерывного педагогического образования." *Вестник Удмуртского университета. Серия «Философия. Психология. Педагогика»* 2 (2012): 49-58.

2. Альджанова, Г. А. "Рефлексивная компетентность в процессе подготовки будущих педагогов к профессиональной компетентности." *Психология и педагогика образования будущего*. 2017.

3. Корольський, Володимир Вікторович. "Формирование интеллектуальной компоненты духовной зрелости учителя." (1995).

4. Грушова, Л. Д., and А. В. Бурак. "Профессионально-личностное становление будущего учителя." *Практическая подготовка специалистов в условиях университетского образования: состояние, проблемы, перспективы*. 2008.

5. Слепенкова, Евгения Александровна, and Ольга Александровна Катушенко. "Формирование мировоззрения будущего учителя в процессе изучения историко-педагогических дисциплин." *Потенциал историко-образовательного знания в психолого-педагогической подготовке будущего учителя*. 2021.

6. Штрекер, Н. Ю. "Историко лингвистическая подготовка будущих учителей к реализации Образовательной системы «Школа 2100»." *Начальная школа плюс до и после* 4 (2005): 8-12.

7. Расулова, Зилола Дурдимуратовна. "Дидактические основы развития у будущих учителей креативного мышления." *European science 2-2* (51) (2020): 65-68.

8. Марченко, Галина Владимировна. "Книга как феномен культуры в профессиональной подготовке будущего учителя." *Гуманитарный вестник (Горловка)* 3 (2017): 121-129.